

Nasrdin Dchar, met Rachida Abdellaoui

Wat heb ik te vieren?

Het moet een aantal maanden geleden zijn dat ik de woorden *pixie dust* voor het eerst in mijn leven hoorde. 'Pixie dust?' vraag ik. 'Ja papa, pixie dust!' In de zuiver onbegrijpelijke taal van een driejarig meisje word ik geïntroduceerd tot de magische wereld van de muze van Peter Pan. De laatste tijd is mijn dochter gefascineerd door het verhaal van het allerkleinste Disneykarakter: Tinker Bell. Met grote ogen vraagt ze of ik haar alsjeblieft wil voorlezen uit haar nieuwe favoriete verhaal. Haar enthousiasme is aanstekelijk, en dus maak ik mijn ogen ook groot en laat me meevoeren in haar wereld. Een wereld waarin Dina zonder spoor van twijfel gelooft in het glimmende spul dat Tinker Bell over mensen strooit. Het kleine hulpmiddel dat ze helpt geloven dat ze kunnen vliegen. Als ze maar blij zijn en hun angsten durven te overwinnen, Peter Pan in het bijzonder. Een volwassen man die de herinneringen aan zijn jeugd is vergeten en daarmee het geloof in de kracht van de verbeelding. 'Hij denkt dat hij niet kan vliegen papa.' En dan wordt het me duidelijk waarom Tinker Bell haar grote heldin is. Het is de kleine fee die met haar vastberadenheid Peter Pan de weg wijst, naar huis, naar *Neverland*. Waar ze elkaar ooit tegenkwamen, in een droom. 'Je kunt vliegen Peter, als je maar gelooft en vertrouwen hebt,' fluister ik hardop terwijl ik zie hoe sterk de kracht van de verbeelding inwerkt op Dina en haar geloof in het bestaan van *Neverland*.

Als acteur is verbeelding mijn gereedschap. En toch voel ik me in het magische voorleesmoment met Dina meer een moedeloze Peter Pan dan een onbezorgde Tinker Bell die gelooft, strooit en blijft overtuigen totdat het vertrouwen bij de toehoorder groeit. In een tijd waarin de wereld meer op een slechte droom dan op een mooi sprookje lijkt, is het toneel de plek waar ik mijn vrijheid vind. Het is dáár waar ik mezelf durf te verliezen in een karakter, rol en verhaal. Het is jezelf durven laten gaan, hard werken en vertrouwen op je talent. Soms lukt het, soms niet, en soms komt alles in dat ene moment perfect samen. Het is dan dat ik van de grond afkom en vlieg. Dat is een magisch gevoel. Zwevend in de hoogte zie ik hoe er *pixie dust* over het publiek wordt gestrooid. Hoor ik de stilte waarin je een naald kunt horen vallen. Kijk ik naar een publiek dat ontvankelijk is voor het verhaal en zich laat meevoeren.

Mijn toneelspel werkt alleen als ik een persoonlijke connectie voel tot het verhaal. Het is niet voor niets dat mijn twee belangrijkste theaterstukken ook mijn twee meest

persoonlijke zijn. *Oumi*, over een jongen die door de geschiedenis van zijn moeder inzicht krijgt in zijn eigen leven. En *DAD*, over een Nederlands-Marokkaans-Islamitische man die vader wordt. Een veranderende wereld en het naderende vaderschap zorgen ervoor dat hij opnieuw in de spiegel moet kijken. Opnieuw zichzelf de vragen moet stellen: Wie ben ik? Waar sta ik voor? En wat geef ik door aan mijn toekomstige kind? De antwoorden vindt hij soms wel en soms niet in de gesprekken met zijn vader.

Li Fet, Met

Tijdens het schrijven van *Oumi* en *DAD* leer ik mijn ouders opnieuw kennen. Urenlang interview ik ze en hoor verhalen voor het eerst. Het is het verhaal van de eerste generatie migranten, maar in de kern vooral het verhaal van twee gewone mensen. Ik vraag mijn moeder waarom ze ons, haar kinderen, nooit over haar persoonlijke geschiedenis vertelde. Ze antwoordt met '*Li Fet, Met.*' 'Wat geweest is, is dood.' De herinneringen aan haar jeugd lijken er niet toe te doen. Toen ze kinderen kreeg keek ze niet meer naar wat was geweest, maar naar de toekomst. Ik prijs me gelukkig dat ik hun verhalen door middel van theater weer tot leven mag brengen. Want wat geweest is, moet doorleven. Zo ook het verhaal van mijn vader, waarvan ik lijnen heb verwerkt in mijn laatste stuk. Dat verhaal begon in 1942. In Nederland woedt dan de Tweede Wereldoorlog. In Marokko is de onafhankelijkheid nog niet teruggewonnen, het Spaans-Franse protectoraat regeert. Het vaderland en het moederland, op het moment van mijn vader zijn geboorte: beide niet vrij.

Welkom, rot op

Mijn moeder en vader vinden elkaar en de liefde voor elkaar in 1965. In een onafhankelijk Marokko bouwen ze dan al aan een toekomst die zich snel zal vervolgen in een bevrijd Nederland. Smoorverliefd zijn ging er in 1965 net iets anders aan toe dan vandaag de dag. Blikken zeiden meer dan woorden. Mijn vader wilde mijn moeder volledig voor zich winnen en besloot daarom een ketting te kopen voor zijn lief. De mooiste ketting die mijn moeder ooit had gezien. Maar, zoals in de meeste klassieke liefdesverhalen moest ook deze liefde verborgen blijven. Niemand wist wat zij voor elkaar voelden, ze waren nog niet verloofd, en dus kon de ketting niet openlijk gedragen worden. Mijn moeder zag maar één oplossing: de ketting moest stuk. Met de stukgeslagen ketting liep ze naar haar ouderlijk huis: 'Kijk! Ik heb buiten een ketting gevonden.' Ook met een stukgeslagen ketting kun je de liefde vieren.

Het is in 1968 dat mijn vader naar Nederland komt, met open armen ontvangen. Uit de geschiedenis haal ik al pratend met mijn ouders veel. Persoonlijke strijd, pijnlijke en ontroerende herinneringen aan een vergane tijd, en overwinningen. Niet alleen elementen uit onze gedeelde familiegeschiedenis. Ook de staat van de wereld door de tijd heen geeft verklaringen voor waar we als mensheid, als land of als wereld staan, waar we nu staan. In de jaren zestig zei Nederland tegen mijn vader: welkom. Het Nederland van nu zegt: 'oprotten'. Het is pas wanneer we terugkijken dat we de patronen en takken van de stamboom zien.

Nederland, haar Neverland

In 1973 komt mijn moeder naar Nederland in het kader van de gezinshereniging. Terwijl ze thee voor me zet vertelt ze hoe vrij ze zich voelde in Nederland. Vrijheid is misschien wel het meest relatieve begrip dat we hebben, kom ik te weten als ik doorvraag. In Marokko trouwt ze jong met mijn vader. Ze is 17 als ze intrekt bij haar schoonfamilie. Ze wonen aan de – voor mijn moeder – andere kant van Marokko: in Safi, een vissersdorp. Ze voelt zich gevangen, in een net van sociale controle, in gemis van haar eigen familie en onrechtvaardigheid. Alles komt op haar schouders neer. Met opgeheven hoofd levert ze wat er van haar gevraagd wordt en ondergaat haar ‘gevangenschap’ als een koningin. Haar vlucht naar Nederland is een vlucht uit de sociale controle. Ze komt naar Nederland, haar *Neverland*. Het land waar ze de taal niet spreekt en geen basis heeft. Maar ze gelooft, heeft vertrouwen en heeft haar vrijheid. Dan maakt het bijna niet meer uit waar je terecht komt. EN, ze is met haar man, ze heeft een kindje, en een tweede op komst. Die worsteling met Nederland maakt dan even niet meer uit.

Vergeten generatie

Na één van de *Oumi*-voorstellingen komt er een vrouw op me af en zegt: ‘Ik heb eigenlijk nooit stilgestaan bij het verhaal van jouw moeder.’ ‘Nooit bij stilgestaan,’ stamel ik. In één moment wordt samengevat waarom ik theater maak vanuit het persoonlijke verhaal, het verhaal van mijn ouders en daarmee mijn verhaal. Omdat ik de generatie van mijn ouders niet alleen zie als een vergeten generatie, maar omdat ze het ook echt zijn. Nooit stilgestaan bij het verhaal van een hele generatie migranten, die nu onderdeel zijn van het Nederlandse DNA? Ik word er stil van. Is wat geweest is, dan toch echt gewoon dood en onbelangrijk? Het ligt eraan wat we willen, we hebben er zelf een hand in. Door theater te maken, door boeken te schrijven, door films te maken over gewone mensen wordt voor mij keer op keer duidelijk dat het persoonlijke verhaal altijd universeel is. Echte verhalen hebben de kracht om de toekomst te vormen. Verhalen niet vertellen betekent herinneringen aan je jeugd vergeten. Het is in dat ene moment waarin we ervoor kiezen deze verhalen op de voorgrond te plaatsen dat we collectief anders gaan denken over onze eerste generatie Marokkanen, Turken, Indonesiërs, Surinamers, Iraniërs, Molukkers, Chinezen en Antillianen. Over onze 200 nationaliteiten die Nederland een land maken. Als we langs elkaar lopen, op de markt, als we elkaar treffen in de wachtkamer van de huisarts, in de bus of de supermarkt. Door verhalen worden we allemaal mens, in plaats van een staafdiagram in een statisch geschiedenisboek.

Mijn ouders hebben heel wat vliegreuen achter de rug, waarvan hun leven in Nederland slechts een onderdeel is. Het is de mix van een jeugd in Marokko en volwassenwording in Nederland die hun beeld van vrijheid heeft gevormd. Ze stelden zich in Nederland op als de gast. De gastarbeider, die leeft volgens de regels van de gastheer. Terwijl ik de verhalen van mijn ouders tot me laat doordringen, denk ik aan mijn kinderen. Ik denk aan hoe mijn ouders onbewust de rol van de gast aan mij hebben doorgegeven. De Nasrdin die iedereen tevreden wil stellen en compenseert voor zijn verschijning alsof er

iets mist. Een rol die aan me vastkleeft hoe hard ik ook probeer 'm van me af te schudden. Ik denk aan hoe dit precies is wat ik mijn kinderen *niet* wil meegeven. Omdat het beperkend werkt, een grens aan ons vermogen als mens. Ik probeer die twee kleintjes van mij een geüpdate versie van vrijheid bij te brengen: respect voor iedereen is belangrijk, maar ondergeschiktheid is iets anders. Jezelf onder iemand plaatsen en als lager beschouwen is de ander toestemming geven om superieur te zijn. Het is het afstaan van een deel van jouw mentale vrijheid.

Wat heb ik te vieren?

Om me heen zie ik hoe een nieuwe generatie opstaat die leert om haar plek in deze maatschappij te veroveren met een eigen idee van vrijheid. Ik kan vandaag alleen maar hopen dat mijn kleine Dina geen rol gaat spelen. Niet die van de gastheer, niet de gast en niet de toeschouwer in het theater. Ik hoop dat ze op het toneel van haar eigen leven durft te staan. Met die open blik waarmee ze me vandaag aankijkt, samen met haar nieuwsgierige broertje Malik. Ogen die vertrouwen, geloof en een beetje magie uitstralen. In die ogen vind ik hoop. Wanneer ik mijn blik richt op de wereld voel ik echter moedeloosheid. De betekenis van 5 mei roept tegenstrijdige en verwarrende gedachten op. Op 5 mei vieren we iets waar ik niet met volle overtuiging voor kan gaan staan wanneer ik nadenk over de rauwe werkelijkheid van het nu. Ik voel hoe de *pixie dust* die mijn kinderen elke ochtend over mij heen strooien langzaam uitwerkt terwijl ik met mijn volgroeide brein zin probeer te geven aan onze wereld. Vragen, veel vragen. 'Wat heb ik te vieren?' 'Wat definieert vrijheid?' 'Wat is de betekenis van vrijheid voor een migrantenkind?' 'En wat heb ik te zeggen tijdens een vrijheidsviering?' Ik weet het niet. Iets vieren betekent feest, het betekent iets bereikt hebben, afstuderen, een nieuw huis, trouwen, een baby, een mijlpaal. Iets vieren op 5 mei, is iets heel anders. Wat valt er vandaag, 5 mei 2017 te vieren? Wat hebben we bereikt?

Ik dacht het niet

Ik zal eerlijk zijn. Ik heb eigenlijk even geen fuck te vieren. Op teveel vragen heb ik geen antwoord. Wat hebben we geleerd van de geschiedenis? Een geschiedenis geschreven door winnaars en geslikt als zoete koek? Wat hebben we nu eigenlijk écht geleerd van meer dan 2017 jaar hier op aarde leven met elkaar? Wat weten we over de betekenis van mens-zijn? Van vooruitgang, van fouten maken en ervan leren, van verderf zaaien en van liefde oogsten? Moeten we er eerst met onze neus bovenop zitten om met elke vezel in ons lichaam te kunnen zeggen: dit nooit meer?! Moeten we eerst de angst tot op het bot voelen? Niet alleen de theoretische angst waar we als een mentale drug aan verslaafd lijken te zijn, maar 'echte' angst. Onszelf ketenen door angst betekent dat we volgende generaties ook ketenen, aan de 'never nooit wordt dit jouw land'-boom. Want we tolereren maar accepteren niet. Een land zonder geloof, zonder vertrouwen, zonder magie.

Het mechanisme van angst ken ik heel goed, angst zit in mij. Sinds ik het me kan herinneren leven angstaanvallen met mij. En wat angst met mij doet, doet het ook met de

maatschappij. Het verlamt. Het sluit af. Het beïnvloedt het beoordelingsvermogen. En het bevraagt alles: waar ben je bang voor? Wat ik, na 38 jaar leven met de angst voor angst heb geleerd, is dat beterschap pas begint wanneer ik de rationele van de irrationele gedachten scheid. En dan blijkt altijd dat het de irrationele gedachten zijn die onuitgenodigd aan het feest zijn in mijn hoofd. Tot ik mezelf tot de orde durf te roepen en mezelf hoor zeggen: ik dacht het niet.

Liever pixie dust

Het was Peter Pan die was vergeten dat hij kon vliegen. En er was een heel klein meisje voor nodig om hem eraan te herinneren. Geen legermacht, geen nieuwe of oude muren, geen haatcampagnes of verbod. Het was kleine Tinker Bell. Het is door de ogen van mijn dochter dat ik word herinnerd aan de kracht van het geloof: geloven in elkaar, vertrouwen op de ander. Zonder vertrouwen blijf je aan de grond genageld. Zonder geloof geen acties. Ik kan het ons bijna niet kwalijk nemen, als je kijkt naar wat gedrukte woorden en bewegende beelden ons dagelijks willen doen geloven. De kunst van het vliegen zit hem in het vertrouwen in je vleugels. Voor mij zijn wij de generatie die dat doet en moet doen. Wij zetten onze zorgen om de wereld om in iets dat niet verlamt, niet gevangen houdt, maar bevrijdt. Ik heb mijn zorgen over de wereld leren omzetten in mijn eigen *pixie dust*; verhalen vertellen waar men nooit eerder bij stil heeft gestaan. Persoonlijke verhalen waarin Nederland hopelijk haar eigen heden en verleden herkent en gebruikt om het heden te kantelen.

Alhamdoelillah

Ik heb veel te vieren. *Alhamdoelillah*. Ik ben een dankbaar mens. Ik ben dankbaar voor mijn twee gezonde kinderen Dina en Malik. Dankbaar voor de magie die ze me brengen. Ik ben dankbaar voor het vertrouwen dat ik krijg van de liefde van mijn leven. Ik ben dankbaar dat ik mijn vak in vrijheid kan beoefenen. Ik ben dankbaar dat mijn ouders nog leven. Ik ben dankbaar dat ik een dak boven mijn hoofd heb. Ik ben dankbaar dat ik leef in een veilig land. In een vrij land. Ik ben dankbaar voor het gemak waarmee ik elke dag aan eten kom. Ik ben dankbaar voor mijn huisarts, verzekering, dat ik geholpen word. Door mijn osteopaat die mijn rug wekelijks kraakt. Ik ben dankbaar dat ik vanuit mentale vrijheid mijn kinderen kan grootbrengen. Dat ik mijn liefde voor hen in vrijheid kan delen met de wereld. Ik ben dankbaar dat mijn ouders me hebben losgelaten. Dat ze achter me staan en mij het geloof en het vertrouwen geven om te kunnen vliegen.